

NYÍRSÉGI SZÉTTEKINTÉS

„Ez most próbaidő”

Járom a nyírségi falvakat. Próbálom „testközelből” megfigyelni, nyomon követni, miként mozdul az élet, fogamzik meg a változás, hogyan szüli a szükség, az új követelmény a paraszti találékonyt, miként működik a földműves életösztoke a mostani nehéz, válságos helyzetekben.

A nyírségi falvak életének felszíné azt a benyomást kelti, mint-ha a politikai indulatok csak felfelbuggyannának, egyébként anynyi fodrot sem vetnek, mint amikor a fecske szárnya megérinti a vizet. Tengernyi most a munka, leköti a figyelmet, az erőt. De annyira azért nem, hogy ne jönnének össze itt-ott hangos-kiabálós gyűlésekre (némelyek szerint „csinált” hangulattal), történetek e tájon is földfoglalások, kicövekezések zászlókkal, himnusszal, ünnepélyességgel, mintha a negyvenötös „honfoglalás” hangulata térne vissza rövid időre. Végül azonban ezek a fellángolások is elhamvadnak, de a feszültség a lelkekben, a szorongó várakozás, a bizonytalanság emésztő nyomása ott lappang a felszín alatt. Érthető. Az elmúlt évtizedek alatt az élet megszajrendje szerint valamiképpen kialakult az az élettechnika, amely megadta a megélhetés lehetőségét, sőt még gyarapodásra is módot nyújtott. Mostanra felkavardott minden. Köztes állapotban élnek ma a falvak, hiányzanak az alaptörvények, amelyek eligazítanának, s e hiány indulatokat gerjeszt. már csak a tehetetlenség, a kiszolgáltatottság érzése okán is.

— Nálunk például az történt — szolgálat példával dr. Katona Gyula, Nyíracásád polgármestere, akit mellesleg, mint a falu szülöttét, mindenki csak úgy említi: „a Gyula” —, hogy egy darab föld bérlője felszántotta a területét, be akarta vetni kukoricával. Amikor ezt megtudta a föld eredeti tulajdonosa, megelőzte, és ő vetette be. Erre a kárvallott bérlő kitarcsázta a vetést. Most aztán óriási a harag. Ki tudna itt igazságot tenni? Csak a jó törvény, ami még hiányzik. Nálunk egyébként még istenes a helyzet, mert szakszövetkezet működik, itt nem táblásították a földeket, minden darab úgy maradt és ott, ahol volt. Még a reprivatizációt is meg lehetne valósítani emiatt, csak annyit kellene mondani: „Emberek! Mindenki álljon oda a saját földje végéhez!” Igen, de sokan elhagyták a földjüket, beadták a szövetkezetnek, az meg kiadta bérletbe, mert a föld nem maradhat megmunkálatlanul, most aztán egyszerre két „gazdája” is van némely földdarabnak. Etiől függetlenül, amikor eljött az ideje, mindenki szántott, vetett. Olyan ez, tudod, mint katonalónak a trombitaszó, ahogyan mondják, ha nyílik a tavasz, a paraszt teszi a dolgát, akármilyen a helyzet. Neki ez belső parancsa, és az minden-nél erősebb!

Rövid körutat teszünk Gyulával a falu határában. Szép, napos, meleg az idő. Húvös erdei utakon haladunk, aztán a guthi őserdő közepén kikötünk egy magányos tanyánál. Kőből való, nagy épület, mellette egy ugyanolyan, kisebb lakóház, hatalmas gazdasági udvar, tágas kert, állatok. A gazda — Kovács János (Külsőguth 27.) — félmeztelenül fogad bennünket, csak így lehet bírni a munkát a szaharai hőségben. Leülünk a nagy eperfa húvösében. Szikár, középkorú, erős, munkabíró, barna ember a gazda, minden mozdulata, szavajárása őseit idézi, akik itt vertek tanyát a homokon, az erdő közepén. Hét holdat munkál. Most már a fia is besegít, elhagyta a szerelő szakmáját, a földet választotta inkább, nincsen is különösebb panasza, legfeljebb az esőt hiányolja, a homokon minden hamar kieg, de legfőként a villany hiányát emlegeti, mert korábban beszerzett mindenféle okos gépet arra számítva, hogy majd csak lesz villany itt is, de nem lett, a daráló, a fejtógép, a hűtőszekrény meg a többi hasznavehetetlen, s hiába mindössze egy kilométerre fut a tanyájától a drót, milliókba kerülne a behúzása, az pedig elképzelhetetlen, örül, ha valahogy meg tud élni a mai világban. A dohány például eddig jól fizetett, mégis felhagyott vele, nem találja meg a számítását, ráadásul valamilyen vírus is bántja, a vegyszer pedig annyira drága, hogy azt nem bírja el a termelő. Hasonló a helyzet a tejjel, az állattal, a gyümölcsevel, úgyszólván mindennel, semminek nincs keletje.

— Kizsigerelek bennünket — mondja. — Rákosiék elvették a földünket, az értékeinket, most meg kiszedik a zsebünkből az utolsó forintot is, egyrészt a mértetetlen drágasággal, másrészt az adóval. Gondolja meg: állatorvos, gyógyszer, vetőmag, vegyszer, műtrágya — kibírhatalanul drága minden. Korábban volt 5-6 anyakocám, a malacokból jól pénzeltem. Befuccsolt. Volt bikaborjóm is. Az sem megy. Rengeteg tejet adtam be. Most alig-alig tudom eladni, bizonytalan. Vagyis az a helyzet máma, amit a paraszt el tudna adni, annak nincsen ára, ellenben amit vásárolni kénytelen, az meg istentelenül drága. Mondja meg, hogy lehet így gazdálkodni?

A kérdés ott lebeg fölöttünk megválaszolatlanul. Nem mondjuk ki Gyulával, de mindketten egyre gondolunk: ez az igazi nagy veszély! Ha a paraszt nem látja értelmét a termelésnek, ha elveszíti a kedvét, a vállalkozó lendületét és leáll. Önellátóvá válik. Aztán a mostani túltermelés után jön majd a hiány és nyomában a még nagyobb drágaság, a tovább növekvő inflációval...

... Gyönyörű erdőkaréj vesz körül egy hatalmas, legalább tízhektáros málnást. Végeláthatatlan bokorsor. Mindegyiken tűzpiros, illatos, érett málnaszemek. Csak ép-

pen nem volt, aki leszedje. Egy Vajda János nevű tanyasi — a faluhoz tartozó Asszonyrész nevű településen — így magyarázza az okát:

— Ha egyáltalán átvették a málnát, 35-43 forintot fizettek kilójáért, a legszebbért is. Ha valaki hajnali négykor nekifog szedni és este kilencig szedi, amíg csak lát, nem tud összehozni egy napszámra valót. És akkor még hol a gondozás, a kapálás? Így hát, otthagyták a málnát. Ment a pocsékba. Hát, igen, a választáskor nem ezt ígérték. Hanem hogy jobb lesz. Így most jobb?

— Maga is tudja — próbálok érvelni —, a keleti piac kiesett...

Megbillenti kezét a levegőben, hogy ne is folytassam, mert ez csak részgazság, másképpen kellett volna tárgyalni a szovjetekkel. Megharagudtak ránk!

— Nem szabad a kutya orrát piszkálni! — ezt már én teszem hozzá gondolatban, mert ez a keserű igazság van a mokányi, napégette arcú paraszt szavai mögött.

Nem tudok szabadulni a nagy málnás szomorú látványától!

Egyszerűen nem tudom józan ésszel tudomásul venni, hogy amit ez a drága föld megerem, amiben sok-sok ember verejtéke, kínlódása, akarata, reménykedése és életkedve van benne — értéktelenné válják!? Ez kész tragédia! Mert a termelt értékkel együtt elvész a termelő szándéka is. Pedig hamarosan elő kell készíteni a földeket jövőre!...

Még szerencse, hogy egy kevés derűt is elénk vet az élet. Vajda János tőszomszédja — Kiss László — amolyan talpraesett ember, aki nem hagyja magát. Rokkantnyugdíjas és vállalkozó. Sertéshizlálással kezdte, szép haszonnal, amíg be nem ütött a baj. Akkor váltott: modern keltezőgépeket állított be és tenyésztőjásokat keltet, egy-egy turnusban 5000 darabot. Egyelőre ez még piacra talál. Bizakodik. Mert ha mégsem, vált megint valami másra. Az a véleménye, lehetetlen, hogy ez a kedvezőtlen mostani állapot tartós maradjon. Ez maga a pusztulás lenne. Tehát innen már csak felfelé vezethet az út. Meg fogjuk találni a helyünket a nyugati piacokon is, a magyar paraszt egyiknél sem alábbvaló, régen is keresett volt a magyar föld terméke, az lesz most is, csak segíteni kell a termelőket, nem szabad magukra hagyni őket, mert elcsüggednek.

— Ez most próbaidő — mondja Kiss László, s behűtött sört töltöget a poharainkba. — Sok veszteséggel jár, de ki kell bírunk. Nincsen más választásunk, ha élni akarunk.

Igen, ilyen biztató jelek és magabizó emberek is vannak a nyírségi tájakon!

Végül is ezzel a felpercenő reménykedéssel búcsúzunk el tőle.

Taar Ferenc